

CUPRINS

TITLUL I. TEORIA DREPTULUI CONSTITUȚIONAL	1
Capitolul I. Noțiuni generale despre drept	1
<i>Secțiunea 1. Conceptul de „drept”</i>	1
<i>Secțiunea a 2-a. Originea și dimensiunea istorică a dreptului. Drept, religie, morală</i>	3
<i>Secțiunea a 3-a. Factorii de configurare a dreptului</i>	7
<i>Secțiunea a 4-a. Tipologia dreptului</i>	8
§1. Mari sisteme de drept	8
1.1. Familia juridică de tradiție romanică	9
1.2. Familia de drept anglo-saxon	10
1.3. Dreptul religios și sistemele dualiste	13
§2. Dreptul Uniunii Europene	13
<i>Secțiunea a 5-a. Dreptul și statul</i>	17
§1. Noțiunea de „stat”	17
§2. Elementele Statului	19
§3. Puterea de stat	20
3.1. Caracterele puterii de stat	20
3.2. Separarea puterilor în stat	21
Capitolul al II-lea. Sistemul dreptului: normele juridice, instituțiile juridice și ramurile de drept. Dreptul constituțional ca ramură a dreptului public	24
<i>Secțiunea 1. Normele juridice</i>	24
§1. Definiția normelor juridice	24
§2. Elementele de structură ale normei juridice	25
2.1. Structura internă	25
2.2. Structura externă sau tehnico-legislativă	26
<i>Secțiunea a 2-a. Instituțiile juridice și ramurile de drept</i>	26
§1. Instituțiile juridice	26
§2. Ramurile de drept	26
§3. Diviziunea dreptului în drept public și drept privat	27
<i>Secțiunea a 3-a. Dreptul constituțional ca ramură a dreptului public</i>	28
§1. Definiția dreptului constituțional	28
§2. Obiectul dreptului constituțional	29
§3. Specificul normelor de drept constituțional	30

§4. Locul dreptului constituțional în cadrul sistemului dreptului _____	31
§5. Evoluții ale dreptului constituțional _____	31
Capitolul al III-lea. Raporturile juridice de drept constituțional și izvoarele dreptului constituțional _____	33
<i>Secțiunea 1. Raporturile juridice de drept constituțional _____</i>	<i>33</i>
§1. Noțiuni și specific _____	33
§2. Subiectele raporturilor juridice de drept constituțional _____	34
§3. Conținutul și obiectul raporturilor juridice de drept constituțional _____	37
<i>Secțiunea a 2-a. Izvoarele dreptului constituțional _____</i>	<i>37</i>
§1. Noțiuni generale _____	37
§2. Actul normativ _____	39
2.1. Caracterizare generală _____	39
2.2. Legea _____	39
2.3. Decretul-lege _____	43
2.4. Hotărârile Parlamentului _____	44
2.5. Ordonanțele guvernamentale _____	45
2.6. Decretul _____	48
§3. Actele normative internaționale: izvoare ale dreptului constituțional român _____	49
3.1. Aspecte comune _____	49
3.2. Norma constituțională – cadru _____	49
3.3. Tratatul internațional în materia drepturilor omului _____	51
3.4. Actele Uniunii Europene _____	52
§4. Obiceiul (cutuma) _____	61
§5. Jurisprudența _____	61
5.1. Considerații generale _____	61
5.2. Jurisprudența Curții Constituționale ca izvor de drept _____	64
TITLUL II. TEORIA CONSTITUȚIEI _____	67
Capitolul I. Constituție și constituționalism.	
Supremația Constituției _____	67
<i>Secțiunea 1. Noțiuni generale despre Constituție _____</i>	<i>67</i>
§1. Apariția Constituției _____	67
§2. Constituții cutumiare și constituții scrise _____	69
§3. Conținutul normativ al Constituției _____	72

§4. Definiția și caracterele juridice ale Constituției _____	73
§5. Funcțiile Constituției _____	75
§6. Conceptul de constituționalism _____	75
<i>Secțiunea a 2-a. Supremația Constituției</i> _____	76
§1. Noțiunea de supremație a Constituției _____	76
§2. Consecințe și garanții ale supremației Constituției _____	78
Capitolul al II-lea. Adoptarea, modificarea,	
suspendarea și abrogarea Constituției _____	79
<i>Secțiunea 1. Adoptarea Constituției</i> _____	79
§1. Considerații introductive _____	79
§2. Inițiativa constituțională _____	79
§3. Procedura de adoptare a Constituției _____	80
<i>Secțiunea a 2-a. Revizuirea Constituției</i> _____	82
§1. Caracterizare generală. Constituții rigide sau flexibile _____	82
§2. Reglementarea procedurii de revizuire a Constituției României din 1991 _____	85
2.1. Inițiativa de revizuire a Constituției _____	85
2.2. Adoptarea și aprobarea legii de revizuire _____	86
2.3. Dispoziții ale Constituției declarate nerevizuibile. Limitele revizuirii _____	87
2.4. Rolul Curții Constituționale în procesul de revizuire a Constituției _____	87
<i>Secțiunea a 3-a. Suspendarea și abrogarea Constituției</i> _____	88
<i>Secțiunea a 4-a. Aplicarea directă a Constituției</i> _____	88
Capitolul al III-lea. Controlul constituționalității legilor _____	91
<i>Secțiunea 1. Noțiunea de control de constituționalitate. Fundamentare științifică</i> _____	91
<i>Secțiunea a 2-a. Apariția controlului constituționalității legilor</i> _____	92
<i>Secțiunea a 3-a. Modele de control de constituționalitate</i> _____	96
§1. Aspecte generale _____	96
§2. Modelul american _____	96
§3. Modelul european _____	98
§4. Evoluții ale controlului de constituționalitate _____	99
<i>Secțiunea a 4-a. Clasificări ale controlului de constituționalitate</i> _____	102
<i>Secțiunea a 5-a. Controlul constituționalității legilor în România</i> _____	103
§1. Istoric _____	103

§2. Controlul de constituționalitate potrivit Constituției din 1991, revizuită în anul 2003. Scurtă prezentare _____	113
2.1. Autoritatea competentă _____	113
2.2. Atribuțiile Curții Constituționale _____	114
2.3. Actele Curții Constituționale și efectele acestora _____	115
2.3.1. Categoriile de acte _____	115
2.3.2. Efectul <i>erga omnes</i> al deciziilor Curții Constituționale _____	116
2.3.3. Neretroactivitatea deciziilor Curții Constituționale _____	121
<i>Secțiunea a 6-a. Funcțiile controlului de constituționalitate</i> _____	131
<i>Secțiunea a 7-a. Constituționalizarea dreptului</i> _____	133
Capitolul al IV-lea. Dezvoltarea constituțională a României _____	135
<i>Secțiunea 1. Perioada anterioară Constituției din 1991</i> _____	135
§1. Considerații generale _____	135
§2. Constituțiile române și acte cu valoare constituțională _____	136
2.1. Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris _____	136
2.2. Constituția de la 1866 _____	137
2.3. Constituția din 1923 _____	139
2.4. Constituția din 1938 _____	141
2.5. Perioada 1940-1947 _____	143
2.6. Constituția din 1948 _____	145
2.7. Constituția din 1952 _____	147
2.8. Constituția din 1965 _____	148
2.9. Perioada 1989-1991 _____	150
<i>Secțiunea a 2-a. Constituția din 1991, revizuită în anul 2003</i> _____	151
§1. Aspecte generale _____	151
§2. Adoptarea Constituției din 1991 _____	151
§3. Revizuirea Constituției în anul 2003 _____	156
§4. Alte inițiative de revizuire a Constituției României _____	161

TITLUL III. STATUTUL CONSTITUȚIONAL AL OMULUI ȘI CETĂȚEANULUI _____ 185

Capitolul I. Cetățenia _____ 185

Secțiunea 1. Definiție și natură juridică _____ 185

§1. Noțiunea de cetățenie _____ 185

§2. Natura juridică a cetățeniei _____ 186

Secțiunea a 2-a. Regimul juridic al cetățeniei române _____ 186

§1. Sediul materiei _____ 186

§2. Principiile cetățeniei române _____ 186

§3. Dobândirea cetățeniei române _____ 189

3.1. Modurile de dobândire a cetățeniei române _____ 189

3.2. Dobândirea cetățeniei române prin naștere _____ 189

3.3. Dobândirea cetățeniei române prin adopție _____ 189

3.4. Dobândirea (acordarea) cetățeniei române
la cerere _____ 190

3.5. Redobândirea cetățeniei române _____ 192

3.6. Cetățenia de onoare _____ 193

3.7. Procedura de acordare/redobândire a
cetățeniei române _____ 193

§4. Pierderea cetățeniei române _____ 196

4.1. Modurile de pierdere a cetățeniei române _____ 196

4.2. Retragera cetățeniei române _____ 197

4.3. Aprobarea renunțării la cetățenia română _____ 197

4.4. Alte cazuri de pierdere a cetățeniei române _____ 198

4.5. Procedura aprobării renunțării la cetățenia
română _____ 198

4.6. Procedura retragerii cetățeniei române _____ 199

§5. Dovada cetățeniei _____ 200

§6. Străinii și apatrizii _____ 200

Secțiunea a 3-a. Reglementarea juridică a cetățeniei europene _____ 201

Capitolul al II-lea. Drepturi și libertăți fundamentale. Caracterizare generală și dispoziții comune în materie _____ 202

Secțiunea 1. Scurt istoric _____ 202

Secțiunea a 2-a. Noțiunea și natura juridică a drepturilor și libertăților fundamentale _____ 205

Secțiunea a 3-a. Pluralismul legal în materia drepturilor și libertăților fundamentale _____ 206

§1. Precizări terminologice. Tendințe actuale _____ 206

§2. Sistemul european de protecție a drepturilor fundamentale _____	207
§3. Sistemul constituțional român de protecție a drepturilor fundamentale. Scurt istoric _____	210
<i>Secțiunea a 4-a. Clasificarea drepturilor și libertăților fundamentale</i> _____	212
<i>Secțiunea a 5-a. Principii privitoare la drepturile și libertățile fundamentale</i> _____	213
§1. Aspecte generale _____	213
§2. Universalitatea _____	216
2.1. Reglementare _____	216
2.2. Conținut _____	217
§3. Neretroactivitatea legii _____	217
3.1. Reglementare _____	217
3.2. Conținut _____	218
§4. Egalitatea în drepturi _____	221
4.1. Reglementare _____	221
4.2. Conținut _____	222
4.3. Ocuparea funcțiilor și demnităților publice _____	224
§5. Accesul liber la justiție _____	225
5.1. Reglementare _____	225
5.2. Conținut _____	227
§6. Caracterul de excepție al restrângerii exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți _____	235
6.1. Reglementare _____	235
6.2. Conținut _____	236
§7. Demnitatea _____	240
7.1. Reglementare _____	240
7.2. Conținut _____	241
§8. Principiul securității juridice _____	243
8.1. Reglementare _____	243
8.2. Conținut _____	244
<i>Secțiunea a 6-a. Norme de principiu referitoare la protecția juridică a cetățenilor români în străinătate, a cetățenilor străini și apatrizilor în România, extrădare și expulzare</i> _____	259
§1. Protecția cetățenilor români în străinătate și obligațiile lor _____	259
1.1. Reglementare _____	259
1.2. Conținut _____	260

§2. Cetățenii străini și apatrizii se bucură în România de protecție juridică _____	260
2.1. Reglementare _____	260
2.2. Conținut _____	260
§3. Regulile referitoare la extrădarea sau expulzarea din România _____	261
3.1. Reglementare _____	261
3.2. Conținut _____	261
Capitolul al III-lea. Inviolabilități _____	263
<i>Secțiunea 1. Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică _____</i>	<i>263</i>
§1. Reglementare _____	263
§2. Conținut _____	264
<i>Secțiunea a 2-a. Libertatea individuală _____</i>	<i>275</i>
§1. Reglementare _____	275
§2. Conținut _____	277
<i>Secțiunea a 3-a. Dreptul la apărare _____</i>	<i>280</i>
§1. Reglementare _____	280
§2. Conținut _____	280
<i>Secțiunea a 4-a. Dreptul la liberă circulație _____</i>	<i>281</i>
§1. Reglementare _____	281
§2. Conținut _____	281
<i>Secțiunea a 5-a. Dreptul la viață intimă, familială și privată _____</i>	<i>283</i>
§1. Reglementare _____	283
§2. Conținut _____	284
<i>Secțiunea a 6-a. Inviolabilitatea domiciliului _____</i>	<i>286</i>
§1. Reglementare _____	286
§2. Conținut _____	286
Capitolul al IV-lea. Drepturile și libertățile sociale, economice și culturale _____	288
<i>Secțiunea 1. Dreptul la învățătură _____</i>	<i>288</i>
§1. Reglementare _____	288
§2. Conținut _____	289
<i>Secțiunea a 2-a. Accesul la cultură _____</i>	<i>291</i>
§1. Reglementare _____	291
§2. Conținut _____	291
<i>Secțiunea a 3-a. Dreptul la ocrotirea sănătății _____</i>	<i>292</i>
§1. Reglementare _____	292
§2. Conținut _____	292

<i>Secțiunea a 4-a. Dreptul la un mediu sănătos</i> _____	294
§1. Reglementare _____	294
§2. Conținut _____	294
<i>Secțiunea a 5-a. Dreptul la muncă, protecția socială a muncii și interzicerea muncii forțate</i> _____	296
§1. Reglementare _____	296
§2. Conținut _____	297
<i>Secțiunea a 6-a. Dreptul la grevă</i> _____	300
§1. Reglementare _____	300
§2. Conținut _____	300
<i>Secțiunea a 7-a. Dreptul de proprietate privată și dreptul la moștenire</i> _____	302
§1. Reglementare _____	302
§2. Conținut _____	303
<i>Secțiunea a 8-a. Libertatea economică</i> _____	310
§1. Reglementare _____	310
§2. Conținut _____	310
<i>Secțiunea a 9-a. Dreptul la un nivel de trai decent</i> _____	311
§1. Reglementare _____	311
§2. Conținut _____	312
<i>Secțiunea a 10-a. Dreptul la căsătorie</i> _____	314
§1. Reglementare _____	314
§2. Conținut _____	315
<i>Secțiunea a 11-a. Protecția copiilor și a tinerilor</i> _____	316
§1. Reglementare _____	316
§2. Conținut _____	317
<i>Secțiunea a 12-a. Protecția persoanelor cu handicap</i> _____	319
§1. Reglementare _____	319
§2. Conținut _____	319
Capitolul al V-lea. Drepturile și libertățile social-politice, drepturile exclusiv politice și drepturile garanții _____	321
<i>Secțiunea 1. Drepturile și libertățile social-politice</i> _____	321
§1. Secretul corespondenței _____	321
1.1. Reglementare _____	321
1.2. Conținut _____	321
§2. Libertatea conștiinței _____	323
2.1. Reglementare _____	323
2.2. Conținut _____	324
§3. Libertatea de exprimare _____	328
3.1. Reglementare _____	328
3.2. Conținut _____	329

§4. Dreptul la informație _____	330
4.1. Reglementare _____	330
4.2. Conținut _____	331
§5. Libertatea întrunirilor _____	333
5.1. Reglementare _____	333
5.2. Conținut _____	333
§6. Dreptul de asociere _____	334
6.1. Reglementare _____	334
6.2. Conținut _____	335
<i>Secțiunea a 2-a. Drepturile exclusiv politice</i> _____	336
§1. Dreptul de vot _____	336
1.1. Reglementare _____	336
1.2. Conținut _____	337
§2. Dreptul de a fi ales _____	340
2.1. Reglementare _____	340
2.2. Conținut _____	340
§3. Dreptul de a fi ales în Parlamentul European _____	341
3.1. Reglementare _____	341
3.2. Conținut _____	342
<i>Secțiunea a 3-a. Drepturile garanții</i> _____	343
§1. Dreptul de petiționare _____	343
1.1. Reglementare _____	343
1.2. Conținut _____	343
§2. Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică _____	344
2.1. Reglementare _____	344
2.2. Conținut _____	344
Capitolul al VI-lea. Îndatoririle fundamentale ale cetățenilor _____	346
<i>Secțiunea 1. Noțiune și reglementare</i> _____	346
<i>Secțiunea a 2-a. Scurtă caracterizare a îndatoririlor fundamentale consacrate în Constituția României</i> _____	347
§1. Respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor țării _____	347
§2. Îndatorirea de fidelitate față de țară _____	347
§3. Îndatorirea de apărare a țării _____	348
§4. Îndatorirea de a contribui, prin impozite și taxe, la cheltuielile publice _____	349
§5. Îndatorirea de exercitare cu bună-credință a drepturilor și libertăților și de respectare a drepturilor și libertăților celorlalți _____	349

Capitolul al VII-lea. Garanții de ordin instituțional pentru realizarea drepturilor fundamentale	351
<i>Secțiunea 1. Avocatul Poporului</i>	351
§1. Scurtă prezentare a instituției	351
§2. Reglementarea instituției Avocatului Poporului în România	352
2.1. Numire și statut	352
2.2. Atribuții	353
2.3. Funcționare. Soluționarea petițiilor	357
2.4. Accesul direct la justiția constituțională ca modalitate de realizare a rolului constituțional al Avocatului Poporului	360
<i>Secțiunea a 2-a. Instanțele judecătorești, instanțele de jurisdicție constituțională și instanțele internaționale</i>	362
§1. Considerații generale	362
§2. Dialogul între instanțele de jurisdicție constituțională	363
§3. Dialogul instanțelor naționale cu Curtea Europeană a Drepturilor Omului și Curtea de Justiție a Uniunii Europene	367
3.1. Curtea Europeană a Drepturilor Omului	367
3.2. Curtea de Justiție a Uniunii Europene	370
3.3. Concretizări ale dialogului judiciar	371
3.4. Concluzii	375
Bibliografie	379